

ni dio La Scuola di San Marco pa hram Frari u Mlecima, te stolna crkva u Hvaru, koja je posljednja građevina u namisli Nikole Fjorentinca na svršetku XVII. stoljeća.

Prema tome utjecaj stila Nikole Fjorentinca iščeznu iz Dalmacije u doba, kad barokni stil započe da preuzima maha.

dr. Božo Cvjetković.

PUBLIKACIJE.

Onaj trokut naučenjačkih zborova, časopisa i naklada: Zagreb-Split-Sarajevo, što je prije rata dominirao u ovim stranama s nekoliko periodičkih publikacija i u općinstvu za raspačavanje sa potrebnim autoritetom, rasklímao se poslije rata. Časopisi su uginuli, stanovita društva obumrla, a publika, nemajući i onako svoga javnog kulturnog mnijenja, lišena bez ikakvih svojih emocija daljnje kontinuiteta, nije u »ovim historijskim danima« osjetila recte protestovala ni protiv anahronizma pojedinih predašnjih izdanaka, ni protiv očitom prikraćivanju nauke u različnim budžetima, niti je pokudila ono sve sramotnije birokratiziranje i magaziniranje jedne institucije za drugom.

Možda su nove socijalne tendencije još nejasnih obrisa, možda su nove socijalne epidemije (kino- i športomanija, pa očita demoralizacija pojmovna čovječnosti i zbrka u nacionalnom orijentiranju) izazvale onu apatiju, kojom se šira publika drži prema krugu nauke i naučenjaka. U »doba užitaka« strah pred »suhoparnošću«. Uostalom i neuspjeh »Matice Hrvatske« s većinom povijesnih i zemljopisnih nerazrezanih knjiga, koje putuju iz škrinja ka antikvarima, također je neki dokumenat ovih anomalija. Publika i naučne publikacije stadoše u akutnu protivnost, i samo je valjada »duh vremena«, da se sada u nas naučna — naglašujemo — grada može javljati tek »u gostima« dnevne štampe i među karišikom raznostručnih časopisa. Ta, prije svega legendarno bogati zavod »Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu«, bogat bar sa svojih podruma i tavana starih nakladnina i poznat sa svoje izolacije, ali nada sve zaslužan za cijelu našu znanost, morade prije nekog vremena, da apelira ad populum u žurnalima, jer nema novaca za štampanje svojih edicija ni subvencije vladine. Moćuće, da je upravo to pomenuto »novo vrijeme« poreklo ekskluzivistički sistem toga naučenjačkoga zbora, što se tiče njegovih publikacija. Od ciglo 159 predbrojnika* akademijskih izdanja pade sada broj na ravno 100 kupaca. Baš ovaj slučaj zavoda, za koji se u publici uvriježilo mnijenje o nekakvoj ekskluzivnosti njegova

rada »nauke poradi naučenjaka«, ono utvrđeno mnijenje publike o ispraznosti u socijalnom i narodnom pogledu, o nekakovom luksusu i još o koje čemu, te zastoj same »Matice Hrvatske« s povijesnim izdanjima, pak onda ovaj skoro općeniti današnji slučaj silaženja gotovo čitave jedne publikatorske armeje naučnoga građiva u rovove dnevne štampe, bila bi od nemalena interesa za sociologijsku psihanalizu u nas.

No, što je ovdje od zamašitosti, to se ne radi o suvišnoj rekriminaciji, nego o traženju izgubljenoga kontinuiteta sa publikom, dakle o primjeni. Radi se o reorganizaciji rada, pa zbiranju novih sila i novim pobudama, o kronici položaja, o smotri cijele dakle produkcije, ukupnoga odziva u publici, o karakterima i simpatijama, ali naročito o socijalnoj vrijednosti primjena, koje će da uslijede ma gdje iz naučenjačke rabote najrazličnijega stila i tipa onih struka, koje zastupa ovaj časopis. Tu je n. pr. pored napred konstatovane činjenice fragmentarnog »novinarenja« i »gostovanja«, pored vakanije historijskih i etnologijskih domaćih knjiga na tržištu, izbio najelementarnije u našem slučaju i problem same statističke potvrde ovih činjenica, t. j. stari naš kulturni, naučno-ekonomski problem jedne, ovdje, specijalne bibliografije, vezan podjedno o problem stanovitih monopola naučne građe u javnim narodnim (državnim) institucijama. »Narodna Starina« — kako je prije svega porijetlom pokušaj na privatnu inicijativu ovisna o dobroj volji svojih suradnika i o dobrom prijemu u publici ovakove »interesne sfere«, iznosi n. pr. u ovom svesku, zbog stanovitih zapreka, samo fragmentaran pretres simptomatično onoga u većini i fragmentarnoga (za suštu povijesnu i etnologijsku nauku, i ako uvijek ne važnoga) rada u prvomu četvrtgodištu 1922., da u narednim svescima pokuša donijeti sistematsku poslijeratnu bibliografiju, pak da je kroničarski zatim dalje uzdrži potpuno za cijelu Jugoslaviju. A ovim narednim prikazom ide početak:

Iz opetovano dakle naglašanih općih uzroka objavio je — dašto na novinskom foru-

* Akademija ne daje svojih izdanja nikomu badava s kim ne stoji u zamjeni. Od kupaca ide na zavode, škole, na biblioteke i društva 61, po zanimanju na ostale ovako: sveuč. prof. 4 u Jugoslaviji, srednjoškolskih prof. 7, svećenika 7, činovnika, advokata i

liječnika 10, različnih privatnika 5, trgovca 2 općinskih poglavarstava i drugih oblasti 4. Ove pak brojke, i ovako raspoređene, najrječitiji su dokaz, kakovim nehajem susreće naše općinstvo najviši jedan zavod za znanost i za umjetnost u Jugoslaviji.

mu — prof. Vj. Klaić jednu aktuelnu a dugogodišnjim trudom sastavljenu historijsku studiju iz područja folklorske jedne pojave: »Novija istraživanja o krsnom imenu« (»Hrvat« br. 583.—587. i posebni otisak na 11 str.). Sabrani su interesantni rezultat ranijih izučavanja. Prije svega, i mimo pravoslavnih u našem narodu dokumentirana je tzv. krsna slava n. pr. u bosanskih patarena (razumljiv je potom preostatak i kod muslimana) i još danas u okolini Makarske kod katol. (Sv. Sveti, 3 kralja, sv. Mihovil, Juraj, Luka, Ivan, Petar, Martin, Nikola.) Tako Trubelka i Banović. Aleksander Mitrović pošao je dalje i postavio naučno sasvim ispravnu tezu (o imendanu), da je krsno ime porijetlom kult boga-patrona (biće da i zaboravljeni totem imadaše ulogu! Op. ur.), pa da su patareni bili samo medij. Nakon ovih radnja nastupio je Vladislav Skarić, koji je opravdavao krsno ime kao »običaj zbog svoje jedinstvenosti nacionalnim obilježjem srpskoga naroda«. Klaić oštro kritizira ovakovu metodu izlaganja Skarićeve, koji tvrdi jednu svoju originalnu hipotezu, da je naime krsno ime nastalo u primorju od Dubrovnika do Drača kod katoličkih Srba. Slijede dalje raščinjavanja drugih studija; tako dokazi Božidara A. Prokića o krsnom imenu u Macedoniji već 1018. dokumentiran (slava Velike Gospe = Velike Matere, prastare Kybele! Op. ur.). A zatim Klaić navodi svoja vlastita istraživanja, pa dokazuje, da se tragove ove slave može slijediti sve do u dane kralja Zvonimira i bana Pavla Šubića, u Dubrovniku u XIV. stoljeću, pa u XVI. i u Banovini. Svi se ti Hrvati, kada prisizhu, zaklinju među ostalim i »svojim krsnim imenom«. Studija je fundirana svim pristupačnim naučnim aparatom, jedna dakle najnovija sinteza dojakošnjih istraživanja. (U tonu srpske pučke politike, ali i s dosta starijega, obrednoga materijala pisano je i 4. dopunjeno izdanje Koste Dragosavca »Krsno ime ili slava« (Zagreb, 1920.) — Među polemiske članke oko historiografije može se uvrstiti i odgovor prof. Klaića »Gosp. Stojanu Protiću na moju obranu« (»Hrvat« br. 592., kao uzvrat na članak u »Radikalu« (br. 101.) »Kosovo i Gvozd«, na što nadovezuje i u »Obzoru« od 9. III. fd. »Encyclopaedia Britannica i povijest Hrvata«. Više iz političkih motiva, ali s autentičnim povijesnim materijalom bavi se i članak »Nikad robovi« u podlisku »Hrvata« br. 556. i 557. za vrijeme od 1102. do 1815. godine.

Što se tiče etnografskoga publikovanja trebaće još dosta inicijative, propagande, a nada sve prilike, da se uzmožne ova grana naučne književnosti dovesti bar nekako u razmjer samo s materijalom, što ga pojedini naši znanstveni instituti već

imaju. Ove godine n. pr. možemo (i to još u tuđem jeziku) dosad pribilježiti samo dva članka: M. Heinisch u »Zagreber Tagblattu«: »Der Vampirbergglaube bei slavischen Völkern« (br. 83.) i »Volkssagen über Orte und Ortsnamen unseres Landes« (4. IV.). Nove građe ni novih pogleda u naučnom smislu, ovi feuilletonski članci naravno ne donose, ali su simptomatični za interes, koji se za ovo strahovito zanemareno područje pokazuje bar u tuđim krugovima, kada ga predbežno naučenjački forumi ignorišu. Nakon započetog i u zadnje doba prekinutog publicističkog rada iz etnografije, nema sumnje, da će upravo naš pred tri godine osnovani etnografski muzej u Zagrebu biti žarištem za pobude znanstvenoga izučavanja te vrste, čim se, dakako, sankcioniraju novi sveučilišni i muzejski zakoni. No svakako je čudno, da veliko novo gibanje seljačkih masa među Hrvatima nije ispoljilo knjiški interes za dokumentiranjem preodličnoga »narodnoga blaga« solidne seljačke kulture kako duševne, tako primitivno-materijalne. Etnografski odio H. N. Muzeja na svu sreću postaje među pučanima sve poznatiji i »svojskiji«.

U Sloveniji se čuti obnova rada ovooga okvira. Nedavno je izdala Državna založa šolskih knjig in učil v Ljubljani zbirku narodnih ornamenata Alberta Siča: »Narodni okraski na pirhih in kožuhih«. G. Sič publicirao je dosad još »Narodne vezene na Kranjskem« i »O slovenskih narodnih nošah«, a priprema u pomenutoj nakladi dalje kao nastavak »Narodne okraske na pohištvu, na presljicah in vretencih«. Ovom dijelu o slovenačkim ornamentima na uskršnjim jajima*) i na kožusima slovenačkim dao je izdavač u nekoliko jezika kratke tekstove o tehnici. Ornamenti na jajima potsjećaju na ukras predhistoričkih naših keramičkih i tučanih spomenika, motiv geometrički i biljevni, rijetko životinjski. Kožusi su isprva bili bijeli, kasnije dolaze obojeni. Uzorci ukrasa vegetativni. Muški kožusi bili su bojadisani smeđe pomoću zelenih orahovih lupina ili bazgovih gljiva; tek kasnije umjetnim bojama. Urese su vezle najčešće krznarske kćeri. Krznari su stilizovane cvijetove i lišće izrezivali iz obojene kože i u lijepoj kombinaciji prišivali na kožuh.

Dok su fotografije o šaranju jaja uspjele, etnografski su posve neuspjeli snimci kožuha na str. 8. Same pak table u litografskoj izvedbi trse se, da dadu što vjerniji dojam

*) U nas je o tom pisao u 3. svesku »Kriješevih« Knjižica Antun Matasović: Pisanice, uskrсна šarena jaja iz nekih krajeva Hrvatske. Zagreb, 1917., a prije Siča u »Izveštju Muzejskog društva za Kranjsku« (III. 1893.) Janko Barlé »Pisanice iz Belekraine«.

boja, ali je to kod kožuha manje moglo uspjeti, naravno zbog samog po sebi manjkavog načina reprodukcije prema nama dalekoj chromofototipiji. A i jaja su plošno shematizirana. Ipak je zbirka inače odlična pojava, pa utješan dokumenat za naš optimizam o obnovi istraživanja ovih pojava naše narodne kulture. Djelo će u neke možda i praktički moći poslužiti kao »građa« modernomu umjetničkomu obrtu naznačene vrste, tek nije sve našega porijetla.

U »Preporodu«, vjesniku za reformu katoličke crkve u S. H. S. (III. 2.), publicirao je E. Laszowski »Slučaj ženitbe katoL svećenika u XVIII. vijeku«. Prema Krčelićevim »Annuama« konstatira, kako je neki Cadak, župnik gjurske biskupije oženio na osnovi lažnog papinskog brevea kćerku odvetnika Lendvaja. Vjenčao ih 1752. varaždinski župnik A. Smuković. Iza četirigodišnjeg braka bude familija uhapšena. Cadak onda eskortiran u Gjur, no putem uteče, kako Krčelić mnije, tacite privolom goničke vlasti. — U već obilnu našu, ali mahom i diletantsku samostansku historiografiju ulaze i skromne »Crstice iz prošlosti franjevačkog samostana u Varaždinu« (»Glasnik sv. Franje«, XXVII. 2.) Taj samostan datira navodno od g. 1236. i prošlost njegova sadrži mnogo kristalno zrnca za povijest hrvatske kulture. U »Jugoslavenskoj Njivi« (VI. 1.) izišla je lijepa radnja sarajevskog jednog naučenjaka, dr. G. Čremošnik »Naše roblje u srednjem veku«. Pisac nadopunja studij dr. B. Petranovića i Jos. K. Jirečka materijalom dubrovačkog arhiva. Najveća trgovina robljem išla je mimo Dubrovnika zbog velike »carine«. Od 95 preprodanih i zapisanih glava (16. VII. 1282. — 7. I. 1284.) dobavljen je najveći broj iz Bosne, (83 ženske i ostalo muški). Ropkinje su bile skuplje od robova, i koliko se dade opredijeliti današnjim novčanim izrazom stojaše ropkinja poprečno 91.38 din., a rob 77.35. srebra, t. j. ropkinja koliko i ondašnje 31 koze s kozlićima ili 260 kg. janjetine ili 490 kg. pšenice, dok je jedan rob vrijedio otprilike koliko i 3 vola. Imena su karakteristično slovjenska: Radoslava, Dragoslava, Miloslava, Dobroslava, Prvoslava, Premila, Jağoda, Raduša, Dobra, Dobrica, Milna, Deva, Srnica, Svila, Buda, Žudna, Vrana i Godimila, Milost, Radost, Dobrost, Dragost, Negost, Prvost, Milobrat, Obrad, Veselko, Smolota, Dražen i Radovan. Koliko dakle slovjenske individualnosti još iza pet šest stoljeća kršćanstva! Ovom trgovinom bavili su se ponajviše Vlasi, a kupci bjehu Dubrovčani, vlastelini, a i obrtnici, pa mnogo i Mlečani i Krečani, koji potražuju samo bolju robu. Pisac se zabavio i bjegstvom robova (tu je valjalo uvažiti i gradski statut Dubrovnika VI. 45. de servis fugitivis), napokon načinom oslobađanja te naznačio još tadašnje prilike

slobodne služinčadi. Treba pripomenuti, da je u Matičinom »Hrvatskom Kolu« (II. 1906.) napisao i K. Šegvić članak »Roblje u Hrvatskoj«.

U istom broju »Jugoslavenske Njive« opisuje dr. J. Nagy (Italija i istok) naučni rimski Instituto per l'Europa Orientale. Postepeno će taj institut rasvijetljivati pitanja o literarnim, kulturnim i umjetničkim vezama, koje su u prošlosti i sadašnjosti postojale između Italije i istočnih krajeva, pa zatim, da n. pr. slovjenska filologija i književnost budu dolično zastupane na glavnim talijanskim sveučilištima i da sva predavanja za široku publiku imadu zdravu znanstvenu bazu. Dok Italija tako (a u Kninu prije inako), biti imajući historički institut Jugoslavije u Rimu (pa makar prikrpan i nuz zavod sv. Jeronima) ostaje i ostaje među mnogima jedna stara želja, *pium desiderium*.

U 2. br. »J. Njive« historijskog su značaja članci dr. B. Gavrilovića »O živim silama narodnoga jedinstva« (preštampano iz »S. Knjiž. Glasnika...«) i dr. V. Čorovića »Jedan Kalajev izveštaj o Štrosmajeru.»

Dr. I. Bojničić, ravnatelj državnoga arkiva u Zagrebu objelodanjuje po novinama u očitij nestajući publikacijskih foruma različno njemu pristupačno historijsko gradivo. U zagrebačkoj »Večeri« (III. br. 346.) »Iz Sigeta g. 1566.« pismo Petra Patačića, jednoga od branitelja Sigeta i tom prilikom pripovijeda i o familiji Patačića; onda (III. 359.) »Iz parnica proti vješticama« zbog iskaza pijane žene spaljena nedužna žrtva g. 1743., i zatim »Najstarija domaća parnica proti vješticama g. 1585.« (III. 363.), pak onda još »Nesto iz povijesti vještica u Hrvatskoj« (III. 413.) o čarobnim sredstvima i lijekovima proti čaranju 1651., a u osiječkom dnevniku »Die Drau« (LV., 44.) »Ein Osijeker Hexenprozess des XVIII. Jahrhunderts« (vid. i Vj. Celestin, Parnica proti Anici Panković iz Čepina; Vjesnik kr. zem. arkiva, II. Zagreb, 1900.).

A prema Krčelićevim »Annuama« popularizirao je isti pisac »Kurioza iz XVIII. vijeka« kao: Sablast na Harmici i Vrag u Gori kod Petrinje (»Jut. Liste XI. 3628.). Zatim »Podban Jakov Bribirski od plemena Šubić« iz XV. stoljeća (ibid. XI. 3642.), iz povijesti okultizma i o jednom laboratoriju u Samoboru »Kraljica Barbara Celjska kao alkimistica« pa kao kratak izvadak iz Prandstetterovog kodeksa »Carsko poslanstvo u Carigradu g. 1608. Poslanik bar. Herberstein na putu kroz Slavoniju i Srbiju« (ibid. XI. 3649.).

U »Večeri« (III. 378. br.) iznio je još prije dr. Bojničić materijal o pustolovini jednoga češkoga aristokrate iz XVIII. stoljeća u Hrvatskoj »Gornjo - riječki pustinjač«. (Vid. Krčelić »Anuae«) Interesantna ova romantična zgoda već je literarno iskorišćena u staroj zagrebačkoj »Luni« (1856. br. 9.—12.) u pripovijetci »Der Einsiedler«. U »Omladini« (V. s. 107.) prikazao je isti pisac »Imutak ukinutog Isusovačkog reda i hrvatska naukovna zaklada«.

I zamjenik ravnatelja kr. zem. arhiva u Zagrebu E. Laszowski publicira po novinama starinarski materijal. Tako u »Jutarnjem Listu« (XI. 3603.) »Nakiti od kose«, koje je u Zagrebu početkom 40. god XIX. st. izrađivala neka Hadjakova: narukvice, nauhvice (3 for.), ogrlice (6 for.), prstene, žnore, pantleke, križe. Od nje su mimo privatnih naručivali robu još zlatari i vlasuljari, u doba, kad je bila moda praviti i portrete iz — vlasi. U istom listu (XI. 3628.) »Nalaz željezne rude u Žumberku god. 1605.«, pa zatim (ibid. XI. 3631.) »Projekt za staklanu u Gorskom kotaru g. 1711. — 12.«, a kao dopunjak Tkalčićeve radnje o zagrebačkoj staroj trgovini (»Rad« 176., 178.) »Trgovina u Zagrebu g. 1544.—1558.« prema protokolu zagrebačke tridesetnice (ibid. XI. 3632-3633.) Nadalje »700-godišnjica padovanskog sveučilišta« (ibid. XI. 3635.) i »Uspomena na nepoznatog hrvatskog alkimista« (Filip Šufflay 1794.—1882.). — U »Večeri« (III. 408.) iz prošlosti grada Zagreba članak »Kamenita vrata htjelo se rušiti g. 1841«. Već je onda, prema tomu, započeo sustavni vandalizam nekih generacija, što je zatim postepeno uništavao sve one pitoreskne zagrebačke spomenike u ime »ljepote, ubavosti i čistoće grada«, kao npr. baš pojedina gradska vrata, tornjeve, kaptolsku vijećnicu, Bakačevu kulu i m. dr., te je Zagreb danas bez svega toga jedan sakati stari grad, što ga je obešćastila glupost domaćih »stilizatora« ispod ruke sa zlobom tuđinaca. Isti pisac u istom listu iznosi zatim još jedan prilog specijalno o »Kulido Kamenitih vrata« (III. 409), pa »Cijene zobi i živežnim namirnicama u Zagrebu g. 1596.«. (ibid. 415.) i u »Omladini« (V. s. 143.) povijesni essay »Primorske Ledenic« sa ilustracijama.

U »Glasniku Srpske pravoslavne Patrijaršije« (Sr. Karlovci, 1922. 1—2.) osvježio je osamdesetgodišnji g. Ruvarac već ponešto jenjali interes za bogomilski problem naše povijesti »Apokrifi jednog srpskog ćirilskog zbornika XIV. veka — 1381. godine«. Kodeks potječe iz Markova manastira sv. Dimitrija južno Skoplja, a čuva se u karlovačkoj patrijarskoj biblioteci pod br. 219. rukopisa. Ruvarac na-

vodi sadržaj zbornika, koji je djelomice već prije publiciran iz drugih verzija, ali u njem ima još i nekoje nepoznate grade kao n. pr. 4. apokrif (Blagovješćenije . . .), pa 7. (Srjetenje Gospoda, našega Isusa Hrista . . .), onda 8. (7. apokrif obrjetenie glave sv. Joana predteče), zatim varijantu mučenija sv. Georgija, slovo o kćeri Avramijevoj, slovo svjatago Jefrema o pokajani i žitiji Marka Atinejskago. Sav ovaj materijal čeka dakle ponajprije publikaciju teksta uz stručni komentar, a da potom posluži kao nov prilog historiografiji naše kulture. — U istom listu (III. 3.) isti je pisac objavio još jednu crkvenoistorijsku studiju »Dva zbornika propovedi Damaskina Studita«, vrlo vrijedan prilog našoj bizantologijskoj literaturi. Obje Ruvarčeve radnje i posebno su odštampane.

Dr. Božo Cvjetković priopćio je u »Nastavnom Vjesniku« (knj. XXX. br. 3. — 6.) studiju »Iz diplomatske povijesti Dubrovnika«, raspravivši dosad kao prvi dio ugovor Dubrovčana s Mlečanima g. 1205., jednu zanimljivu partiju, naročito oko četvrte križarske vojne, kada je dubrovačka republika primila vrhovništvo mletačko. Dr. Cvjetković je među inim publicirao već prije i dva dijela svoje naširoko zasnovane dubrovačke povijesti: »Uvod u pov. d. rep.« I. (Dubrovnik, 1916.) i »Pov. d. rep. I. (Dubrovnik, 1917.), dok je u novom, 36. sv. »Ljetopisa jugoslavenske akademije« napisao općehistorijsku raspravu »Dubrovnik i Leopold I.«. Tu se osvrće na političku i gospodarstvenu revoluciju u novom vijeku, zahvativši doba otkrića s levantinskog gledišta, pa dotiče dodir Dubrovnika sa Španijom i kasnije s Leopoldom I. zbog odupiranja Porti i Veneciji. U »Obzoru« od 18. II. odštampano je jedno njegovo predavanje. »Upliv oceana na razvoj država«. — Priopćio je i Mile Magdić u »Jut. Listu« (XI. 3642.) »Senjska tvornica za jedra i konope u drugoj polovini XVIII. vijeka« i »Senjska pomorska trgovina od XIII. do XIX. vijeka« (ibid. XI. 3645.).

O. fra. Mladen Barbarić nabrojio je u »Vijesniku županije virovitičke« (XXXI. 5. i d.) »Neke crkve u Slavoniji iz Turaka« prema bilješkama o. Jos. Mihića Osječanina po rukopisu iz tridesetih godina XIX. stoljeća.

Djaci vis. tehničke škole u Zagrebu (iz II. godišta), koji su prošlog ljeta bili s profesorom Ivekovićem na naučnom putovanju zbog historijskoga studija arhitekture, objavili su neke male impresije dašto feuilletonistički pisane i bez naučnih pretenzija jer su to putopisne bilješke, ali je i ovakov žurnalistički kontakt sa širom publikom veoma simpatičan i svrsi shodan. Tako E. Steinmann »Amfiteater u Soli-

nu« (»Obzor«, LXIII. br. 78.) i D. Petrik »Plastika« (»Jut. List«, XI. 3659.) Djaci pomenute ekskurzije priredili su mjeseca travnja u Umjetničkom Paviljonu izložbu tih svojih radova. Nekoje slike dodane su kao ilustracije članku g. Ivekovića u ovom svesku.

Izašlo je već i drugo, popunjeno izdanje I. dijela »Povjesne čitanke« dr. Stj. Srkulja kao pomoćna knjiga za niže razrede srednjih i stručnih škola. Kakve su prilike, dobra je to antologija, tek je sistem »po narodima« nešto težak, a znatno se osjeća i manjak ilustracija. — Napokon, poslije duge pauze (od 1911.) izišao je 1.

snopić šestoga sveska Klaićeve »Povijesti Hrvata«. Ovo se monumentalno djelo već po svom zamašnom karakteru polagano razvija i dopire sada do u razdoblje hrvatskoga kraljevstva za vlade prvih triju Habsburgovaca 1527.—1608. Prikazana je kompetencija banova i banovaca, legislativa i egzekutiva, financije, pa materijalna i duševna kultura hrvatskoga naroda u naponu najveće najezde turske. Što se tiče opreme, ovaj sveščić prema 1. iz devedesetih godina pokazuje bolju tipografsku izvedbu, ma da ovaj snopić donekle držan »u stilu« nakladničke opreme s pređašnjima knjigama toga djela.

(Matasović)

BILJEŠKE.

* 5. veljače umro je u Zagrebu Levin pl. Horvath, umir. odsječni savjetnik kr. hrv. slav. dalm. zem. vlade. On je u svoje vrijeme, dok je s Obrtnom školom bio u vezi bivši »muzej za umjetnost i obrt«, upravljao neko vrijeme tim zavodom. Privatno je sam bio veliki sabirač starih umjetnina i naših narodnih umjetničkih rukotvorina, te je u Sjemenišnoj ulici posjedovao u četiri sobe svoga stana prekrasne i dragocijene zbirke, a sve ih je (kao i novčanu gotovinu) pred godinu dana oporučno namijenio Hrvatskom Narodnom Muzeju, odjelu za umjetnost i umjetnički obrt uz veoma umjerenu cijenu kao odštetu rodbini. Tako će se zagrebački muzej domoći u ovo, za kulturne institucije oskudno vrijeme, odlične jedne sabiračke ostavštine, namijenjene narodu po želji pokojnikovoj.

* U kupalištu Velika pokraj Požege našlo se u veljači u vinogradu Stj. Stojčevića na ostanke rimskoga groblja i stvari iz V. stolj. p. K. U blizina je bila rimska naselbina koju je tangirala cesta. Nastojanjem g. D. Raškovića, rav. učitelja, obaviješten je o nalogu H. N. Muzej u Zagrebu, pak je sama iskapanja potom stručno rukovodio upravitelj predhistorijskog odjela dr. V. Hoffiller. H. N. Muzej dobio je tom prilikom lijepih akvizicija rimskih staklenih boca, veoma dobro sačuvanih.

* U Novom Sadu onovan je Vojvođanski Muzej. Gradska općina votirala je osnivačkom odboru 25.000 dinara.

* 22. III. pod br. 3635. razaslala je kr. hrv. slav. zem. vlada, povjereništvo za prosvjetu i vjere okružnicu o sabiranju uskrasnih jaja za etnografski odio hrv. nar. muzeja zbog ornamentike i simbolike naših pučkih običaja. Preporučilo se i sakupljanje spr-

va, kojima se pisanice zgotavljaju. Kao kod svakoga predmeta za muzej treba napomenuti: odakle je, tko i kad ga je pravio, kakovim je bojama i na koji način pravljen, kako se nazivlju šare, tko je nabavio, dotično darovao. Adresa: H. N. Muzej, etnografski odio, Zagreb, Mažuranićev trg 27.

* Slike grada Zagreba u ovom svesku nemaju doduše veliku historijsku vrijednost već zbog načina risanja, ali tim više antikvarnu kao novi prilozi dosadašnjim publikacijama. Ustupio ih je gradski Muzej (rav. g. E. Laszowski) i arheol. hist. odio Hrv. Nar. Muz. (rav. g. dr. J. Brunšmid). Slika 1. potječe iz g. 1862., 2. i 3. crtao J. Lechner (gedr. b. Horenski), 4. bila prilog »Agrar Zeitung«, dok je 5. po drvorezu iz XIX. st. (u grad. muzeju), a 6. iz Hühnovih litografija. Ovi su primjerci samo nadopuna onom materijalu, što ga je u svoje vrijeme publicirala »Prosvjeta«, pa prof. Gj. Szabó u »Savremeniku« (IX. 159.) »Slike grada Zagreba iz četiri stoljeća«, te prof. Vj. Klaić u svojoj monografiji »Zagreb« (1918.)

* 5. IV. držao je prof. Jiroušek u društvu Braće Hrvatskog Zmaja u Zagrebu predavanje o etnografskoj izložbi prigodom proslave tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva, te je tim povodom u diskusiji nabačena ideja osnivanja jednoga Hrvatskoga etnografskoga društva. Ne ulazeći zasad u raspravljanje, bi li bilo uputno pokraj jedva razvitoga rada i sistema povjerenikâ etnografskoga odjela u Hrvatskom Narodnom Muzeju cijepati interes, sredstva i ličnosti na dva foruma, valja pohvalno napomenuti, da je nastojanje rečenoga društva B H Z starije i od samoga muzejskoga odjela, kako dokazuje i danas još aktualni članak dr. V. Deželića st. »Etnografska izložba i etnografski muzej u Zagrebu« (»Hrvatski Zmaj«, glasilo, br. 2. s. 24. god. 1917.)